Supliment al revistei „Impact strategic”

COLOCVIU STRATEGIC

Nr. 2 (169) / 2020
Indexat în
CEEOL și ROAD

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE

REZILIENŢA TERORISMULUI ISLAMIC CONTEMPORAN

Ștefan IOVĂNESCU

The Resilience of Contemporary Islamic Terrorism

Abstract: *In the current security environment, terrorism manifests as one of the threats against the national security of several states, including some that until recently did not have to deal with this issue. Despite all the measures implemented on a local, regional or global scale to combat Islamic terrorism, it continues to remain a relevant challenge. Islamic terrorism resilience is grounded on a series of factors, such as: globalization, the decentralized structure of Salafi-Jihadi militant groups, the spread of the extremist ideology and the competition for popular support. Moreover, Islamic terrorist organizations are in a continuous adaptation process and exhibit a high capacity to identify and exploit vulnerable territories and populations.*

Keywords: *Islamic terrorism, resilience, globalization, decentralized structure, ideology, popular support.*

Reziliența terorismului islamic contemporan

Rezumat: *Contextul de securitate contemporan relevă manifestarea terorismului ca una dintre amenințările la adresa securității naționale a mai multor state, inclusiv a unora care până în istoria recentă nu s-au confruntat cu această problemă. În pofida măsurilor implementate pe plan local, regional sau chiar global pentru combaterea terorismului islamic, acesta continuă să constituie o provocare relevantă. Reziliența sa se fundamentează pe o serie de factori, cum ar fi: globalizarea, structura descentralizată a grupărilor jihadist-salafiste, răspândirea ideologiei extremiste și competiția pentru obținerea sprijinului popular. Mai mult, organizațiile teroriste islamice se află într-un proces de adaptare continuă și dovedesc o capacitate ridicată de identificare și exploatare a teritoriilor și populațiilor vulnerabile.*

Cuvinte-cheie: *terorism islamic, reziliență, globalizare, structură descentralizată, ideologie, sprijin popular.*

Introducere

Datele recente indică faptul că, din punct de vedere al numărului de state afectate, incidența actelor teroriste la nivel mondial se află pe un curs ascendent, deși numărul total de victime pe acest tip de eveniment se află în scădere. Numărul deceselor rezultate în urma unor atacuri teroriste a ajuns la sfârșitul anului 2018 să reprezinte 52% față de vârful înregistrat în 2014[1]. În ciuda acestei scăderi, numărul de țări afectate de fenomenul terorist rămâne în continuare ridicat. La finele anului 2018, 71 de țări (al doilea cel mai ridicat număr după vârful atins în 2002) au raportat cel puțin un deces rezultat în urma unui act terorist. În perioada de după atacurile din 11 septembrie 2001 și până la sfârșitul lui 2018, 93% din totalul persoanelor decedate au provenit din țări situate în Asia de Sud, Orientul Mijlociu și Nordul Africii și Africa sub-Sahariană. Creșterea a fost pronunțată după măsurile impuse de SUA în plan internațional după 9/11, cu precădere după intervențiile militare din Afganistan și Orientul Mijlociu, vârful fiind atins în 2014[2]. Marea majoritate a victimelor, aproape 94.000, în sunt înregistrate în zona Orientul Mijlociu și Nordul Africii și sunt rezultate în urma unor atacuri motivate în mare măsură de extremismul islamic și de conflictele interetnice sau interconfesionale din țările predominant musulmane[3].

---

[1] ***, *Global Terrorism Index 2019: Measuring the Impact of Terrorism*, Institute for Economics & Peace, Sydney, November 2019, p. 2, URL: http://visionofhumanity.org/app/uploads/2019/11/GTI-2019web.pdf, accesat la 25.03.2020.

[2] *Idem.*

[3] Anthony H. Cordesman, *Terrorism: U.S. Strategy and the Trends in Its “Wars” on Terrorism*, Center for Strategic and International Studies, Washington, August 2018, pp. 9-14 și 22-26.

Ştefan IOVĂNESCU *este doctorand în domeniul Informații și Securitate Națională în cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I” din București (e-mail: st.iovanescu@gmail.com).*

Terorismul islamic, deși combătut la toate nivelurile în tot acest timp, dovedește în continuare o capacitate de reziliență ridicată. Organizațiile teroriste jihadist-salafiste se reinventează, se adaptează și se restructurează sub noi forme și denumiri, căutând și exploatând în permanență zonele și populațiile slab gestionate sau negestionate de o autoritate stabilă, vulnerabile la acaparare.

Considerăm că există o serie de factori care determină sporirea rezilienței organizațiilor teroriste în pofida măsurilor de combatere adoptate la nivel local, regional și/sau internațional. Fără a pleca de la premisa că abordarea noastră are un caracter exhaustiv, în cele ce urmează vom identifica și prezenta o parte din acele elemente pe care le considerăm relevante pentru reziliența terorismului islamic contemporan în contextul mediului de securitate contemporan.

1. Globalizarea

Procesul *globalizării* este poate cel mai important element care contribuie la reziliența terorismului islamic, deoarece prin efectele sale a generat o serie de factori (politici, sociali, economici etc.), care favorizează și motivează radicalizarea credincioșilor musulmani și facilitează orchestrarea de atacuri teroriste la scară globală. Totodată, globalizarea a crescut mobilitatea populației musulmane spre state care, anterior, nu s-au confruntat la un asemenea nivel sau chiar deloc cu astfel de probleme.

Creșterea fluxurilor migratorii dinspre zonele de conflict a dus la o resurgență a mișcărilor naționaliste și ultra-naționaliste de dreapta în țările de destinație. La nivel mondial, în ciuda unor exemple notorii, precum Brexit-ul, tendința continuă să fie una de integrare transfrontalieră pe baza unor principii politice, economice sau de altă natură. Recrudescența ideologiei naționaliste constituie un factor contributoriu puternic la izolarea comunităților islamice minoritare în rândul altor populații și radicalizarea ulterioară a membrilor acestora. Pe de altă parte, pe fondul efectului de deschidere transfrontalieră specific globalizării apare și elementul mișcării facile și rapide a elementelor (*idei, persoane, vectori, acțiuni etc.*) islamice radicale.

Sfera de acțiune a globalizării este extinsă, atingând toate domeniile vieții cotidiene: politic, economic, social, militar sau cultural, astfel încât impactul este greu de estimat inclusiv în ceea ce privește terorismul. Abordările legate de globalizare tind să fie partizane, fie evidențiind efectele benefice ale integrării, fie accentuând aspectele negative legate de acest proces. Din perspectiva terorismului, dezvoltarea tehnologiei și accesul larg și relativ ieftin la mijloacele de comunicații și internet facilitează răspândirea propagandei teroriste în mediul online spre persoane cu aspirații similare, dincolo de barierele specifice create de timp și distanță. Astfel, un aparent beneficiu al globalizării se poate transforma într-un dezavantaj al posturii structurilor de securitate care doresc să controleze fenomenul terorist.

Există și susținători ai ideii conform căreia terorismul este o reacție a celor care au fost excluși de la efectele benefice ale globalizării. Profesorul american Paul Wilkinson argumentează chiar că terorismul modern este practic o reacție la globalizare[4]. Dezvoltarea interacțiunilor cu alte societăți, alte sisteme economice, alte culturi și alte credințe poate crea anxietate în rândul societăților tradiționale. Mai mult, deși la nivel macroeconomic globalizarea are ca efect o creștere a bogăției, în rândul populației din statele cu economii tradiționale poate rezulta o creștere a disparității între diferitele clase sociale – bogații devin mai bogați, iar săracii mai săraci[5].

Grupurile sociale care se simt dezavantajate de schimbările generate pe fondul globalizării vor avea întotdeauna reacția de a rezista natural la aceste schimbări. Această rezistență la schimbare poate lua diverse forme, de la exprimarea dezacordului prin vot în țările bazate pe un sistem politic care permit acest lucru, până la forme violente de rezistență, când resorturile existente nu permit manifestarea nemulțumirii prin vot. Relevanța globalizării în problematica teroristă este evidențiată și de faptul că multe atacuri teroriste au ca țintă tocmai simboluri ale modernității, ale globalizării și ale puterii[6]. Să nu uităm că atacurile din septembrie 2001 au avut ca țintă turnurile gemene din New York, simbol a puterii financiare globale a SUA și Pentagonul, simbolul potenței militare americane.

În ciuda experienței recente cu Statul Islamic din Irak și Siria, cucerirea și păstrarea controlului asupra unor teritorii bine delimitate nu constituie elementul central al strategiei organizațiilor teroriste. Situația de fapt a demonstrat că grupările teroriste nu pot face față unei confruntări armate directe cu forțe aparținând unor state, precum SUA sau alte state cu armate moderne. Globalizarea a deschis însă noi porți și oferă oportunități pentru adoptarea unei strategii bazate pe supraviețuire și adaptare continuă, prin relocarea spre alte zone sigure, reconstruirea bazei de sprijin, recrutarea de noi adepți și reorientarea efortului spre alte areale și populații vulnerabile[7].

---

[4] Paul Wilkinson, „Why Modern Terrorism? Differentiating Types and Distinguishing Ideological Motivations", în Charles W. Kegley, Jr. (ed.), *The New Global Terrorism: Characteristics, Causes, Controls*, Prentice Hall, New York, 2003, p. 124.
[5] Brenda J. Lutz, James M. Lutz, „Globalisation and Terrorism in the Middle East", în *Perspectives on Terrorism*, Volume 9, Issue 5, A Journal of Terrorism Research Initiative, October 2015, pp. 27-29.
[6] *Ibidem*.
[7] Philip Seib, „The Realities of Terrorism's Resilience", Pacific Council on International Policy, Los Angeles, 7 February 2019, URL: https://www.pacificcouncil.org/newsroom/realities-terrorism%E2%80%99s-resilience-0, accesat la 04.03.2020.

Globalizarea amenințării teroriste prin intermediul unor organizații franciză sau subsidiari este ilustrată de exemplul Statului Islamic, care și-a extins prezența spre alte teritorii fără a avea o conexiune geografică directă cu acestea. Astfel, după pierderile teritoriale suferite în Irak și Siria, în bazinul hidrografic al Lacului Ciad, mai precis în nordul Nigeriei, continuă să-și facă simțită prezența un subsidiar puternic al Statului Islamic, cunoscut sub denumirea de Boko Haram sau Provincia Vest-Africană a Statului Islamic (*ISWAP - Islamic State West Africa Province*). Deși existau încă din 1970, în martie 2015, luptătorii Boko Haram au depus jurământul de credință și s-au afiliat Statului Islamic, preluând noua denumire[8].

De la formarea sa, ISWAP a executat o serie de atacuri teroriste în Nigeria, multe dintre acestea chiar împotriva unor garnizoane ale armatei nigeriene de unde s-au dotat cu echipamente, tehnică și armament pe care le-au utilizat pentru organizarea și derularea de noi operații. Spre exemplu, în decembrie 2018, luptătorii ISWAP, cu sprijin de artilerie și blindate au atacat o bază a armatei nigeriene, unde se aflau aprox. 500 de militari. Fluturând steagul Statului Islamic și sub muzica unor cântece de luptă islamice, ISWAP a preluat controlul asupra echipamentelor militare nigeriene și asupra depozitelor de armament ale bazei[9].

Adâncirea proceselor asociate globalizării va contribui în continuare la reziliența fundamentalismului islamic. Extremismul de sorginte islamică contestă nu numai civilizația occidentală, ci mai degrabă are aspirații globale, astfel încât constatăm că organizații precum Statul Islamic reușesc să solidarizeze împotriva lor state precum SUA și Iranul.

2. Structura descentralizată

Reziliența unor organizații teroriste contemporane, precum Statul Islamic sau Al-Qaeda, pornește de la însuși modul de organizare al acestora, în speță *structura descentralizată*. Dacă anterior precizam că numărul statelor afectate de fenomenul terorist rămâne în continuare ridicat, un alt element relevat de studiile statistice din domeniu este că majoritatea acestor incidente nu sunt planificate, coordonate sau ordonate de către o structură de comandă centrală. Mai degrabă, cel puțin la nivel european, decizia și execuția sunt descentralizate, astfel încât atacurile teroriste actuale sunt gândite și puse în aplicare de către atentatori care au, în cel mai bun caz, o conexiune autodeclarată cu o organizație teroristă anume[10].

Reziliența asigurată prin adoptarea unei structuri descentralizate este dovedită și de eficiența limitată a uneia dintre măsurile utilizate în lupta împotriva organizațiilor teroriste, în speță arestarea sau asasinarea punctuală a unor aşa-zişi lideri cheie din rândul acestora. Putem aminti, în acest sens, că atât Osama bin Laden, în 2011, cât și Abu Musab al-Zarqawi, în 2006, au fost uciși ca urmare a implementării unor acțiuni de decapitare a conducerii. În această direcție, cu excepția unor raiduri punctuale ale forțelor speciale americane, SUA au dovedit predilecție spre utilizarea loviturilor cu drone pentru eliminarea unor ținte de mare valoare sau a unor grupuri de mici dimensiuni, în țări precum Afganistan, Irak, Pakistan, Yemen și alte țări predominant musulmane[11].

Uciderea unor lideri precum al-Zarqawi sau bin Laden au slăbit Al-Qaeda, în special în contextul invaziei din Afganistan, însă structura sa descentralizată i-a permis să se adapteze și să supraviețuiască atacurilor repetate ulterioare. Mai mult, la ora actuală suntem în situația în care SUA sunt în curs de implementare a unei retrageri etapizate a forțelor militare dislocate pe teritoriul Afganistanului, fără a putea însă declara în fața electoratului american obținerea victoriei[12].

Rămâne de văzut dacă pacea semnată pe 29 februarie 2020, la Doha, Qatar, între reprezentanții administrației de la Washington și cei ai talibanilor, în absența celor ai guvernului afgan, va reuși să-și atingă scopul prin respectarea celor patru puncte ale acordului, astfel[13]:

- realizarea și aplicarea unui calendar de 14 lu-

[8] ***, „Islamic State West Africa Province (ISWAP)", UN Security Council, 23 February 2020, URL: https://www.un.org/securitycouncil/content/islamic-state-west-africa-province-iswap-0, accesat la 06.03.2020.

[9] Joe Parkinson, Drew Hinshaw, „Islamic State, Seeking Next Chapter, Makes Inroads Through West Africa", în *The Wall Street Journal*, 3 February 2019, URL: https://www.wsj.com/articles/islamic-state-seeking-next-chapter-makes-inroads-through-west-africa-11549220824, accesat la 06.03.2020.

[10] Kacper Rekawek et al, *European Jihad: Future of the Past? From Criminals to Terrorists and Back?*, Final Report, GLOBSEC/National Security Programme, Bratislava, 10 September 2019, URL: https://www.globsec.org/wp-content/uploads/2019/09/European-Jihad-Future-of-the-Past-Final-Report.pdf, accesat la 25.03.2020.

Studiul a fost realizat pe baza unui set de 326 de indivizi implicaţi în acte teroriste pe teritoriul UE, conform datelor culese din surse deschise în perioada septembrie 2017 – iulie 2019. 75% din total şi-au petrecut majoritatea vieţii pe teritoriul UE, inclusiv 80% dintre cei care aveau cazier. 55% erau născuţi în UE şi 68% aveau cetăţenie într-o ţară UE.

[11] Jenna Jordan, „Attacking the Leader, Missing the Mark. Why Terrorist Groups Survive Decapitation Strikes", în *International Security*, Vol. 38, No. 4, Spring 2014, pp. 7-8.

[12] Rebecca Blumenstein, Mujib Mashal, „Afghanistan Is Ready for Major U.S. Troop Reduction, Ghani Says", în *The New York Times*, 23 January 2020, URL: https://www.nytimes.com/2020/01/23/world/asia/afghanistan-troop-withdrawal-ghani.html, accesat la 25.02.2020.

[13] ***, „Agreement for Bringing Peace to Afghanistan between the Islamic Emirate of Afghanistan which is not recognized by the United States as a state and is known as the Taliban and the United States of America", 29 February 2020, URL: https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/02/Signed-Agreement-02292020.pdf, accesat la 22.03.2020.

ni pentru retragerea trupelor americane și NATO din Afganistan;

- o garanție din partea talibanilor că teritoriul afgan nu va fi folosit ca o platformă pentru orchestrarea unor atacuri împotriva SUA sau a aliaților săi;
- deschiderea de negocieri între forțele politice din Afganistan;
- încetarea imediată și permanentă a incidentelor armate.

Dincolo de optimismul afișat al semnatarilor, reacțiile în rândul populației locale din Afganistan sunt rezervate, ajungând până la frică pe fondul posibilității de reinstaurare a unui regim ultra-religios represiv al talibanilor[14]. Mai mult, implementarea și respectarea acestor patru prevederi este afectată și de lipsa de conciliere între președintele afgan, Ashraf Ghani și rivalul său, Abdullah Abdullah, ambii susținând că au obținut victoria în cadrul ultimului scrutin electoral. Pe 23 martie 2020, pentru forțarea unui acord amiabil între părți, secretarul de stat american, Mike Pompeo a anunțat că SUA au luat măsura reducerii cu un miliard de dolari a fondului de sprijin pentru Afganistan, amenințând că, în lipsa unei concilieri între părți, o reducere similară este considerată și pentru 2021[15]. Menținerea instabilității la nivel politic, social și economic constituie elemente favorabile pentru resurgența talibanilor pe teritoriile anterior „eliberate" de coaliția condusă de SUA.

În ce privește Siria, la nivel oficial, retragerea intempestivă a trupelor militare americane a venit pe fondul anunțului administrației de la Casa Albă precum că organizația Stat Islamic, o altă structură teroristă descentralizată, a fost înfrântă. Retragerea americană din nordul Siriei a deschis drumul pentru intervenția armată a Turciei împotriva forțelor kurde, care până la acel moment fuseseră aliatul americanilor împotriva organizației teroriste Stat Islamic[16]. Ulterior, conflictul sirian s-a extins dincolo de zona tampon de 30 km de la granița siriano-turcă declarată de Ankara ca obiectiv al operației „Peace Spring". Forțele turce și-au continuat ofensiva în adâncimea teritoriului sirian și s-au angajat în confruntări directe cu forțele armate ale regimului de la Damasc[17].

Aceste manifestări nu fac decât să amplifice tensiunile din zonă, să alimenteze și mai puternic fluxurile de refugiați și să ofere practic un teren fertil pentru acutizarea fenomenului terorist, atât pe plan local, cât și transfrontalier. Chiar dacă Statul Islamic și-a pierdut autoritatea asupra teritoriilor pe care le controlase anterior în Irak și Siria, la nivel internațional există totuși un consens larg că amenințarea generată de această organizație nu a dispărut. Dimpotrivă, datorită fluxurilor migratorii generate de conflictele prelungite din regiune se preconizează o răspândire a flagelului terorist și în țările de destinație finală a imigranților. Chiar dacă o parte din acești extremiști islamici sunt identificați în timp util și sunt încarcerați, acest lucru nu face decât să le ofere un teren fertil pentru recrutarea de noi adepți[18]. Închisorile sau alte centre de detenție populate cu grupuri musulmane sunt recunoscute la nivel larg ca fiind un incubator pentru Jihadul militant extremist, atât prin recrutarea de noi adepți, cât și pentru adâncirea angajamentului spre fundamentalism și schimbul de idei, inclusiv pregătirea în tehnici, tactici și proceduri asociate terorismului.

După atacurile din 11 septembrie 2001, odată cu declanșarea de către SUA a „războiului împotriva terorii", organizațiile teroriste de sorginte islamică, precum Al-Qaeda sau Stat Islamic, nu au oferit serviciilor specializate de informații și securitate occidentale o țintă clar definită, deoarece nu au prezentat o structură centralizată, birocratică constituită ierarhic, care să autorizeze, să pregătească și să sprijine logistic atacurile teroriste.

3. Ideologia

În prezent, organizațiile teroriste, ca urmare a rezilienței asigurate de globalizare și structurarea lor descentralizată, persistă încă pe scena globală. Mai mult, ele au ajuns a fi o sursă de inspirație, un model conceptual pentru atacuri teroriste organizate de entități locale independente sau chiar de indivizi izolați care se auto-radicalizează și aderă mai degrabă la o idee decât la o organizație în sine[19]. Acest lucru ne duce la un al treilea pilon important al rezilienței organizațiilor teroriste – *ideologia*.

În statele democratice, factorul ideologic constituie un element cheie ce fundamentează viziunea și implicit implicarea indivizilor în comunitate în di-

---

[14] Shereena Qazi, „Afghanistan's Taliban, US sign agreement aimed at ending war", în *Al Jazeera*, 29 February 2020, URL: https://www.aljazeera.com/news/2020/02/afghanistan-taliban-sign-deal-america-longest-war-200213063412531.html, accesat la 03.03.2020.

[15] Barnett R. Rubin, „An Ailing America Must Not Abandon Afghanistan", în *Foreign Policy*, 26 March 2020, URL: https://foreignpolicy.com/2020/03/26/afghanistan-aid-taliban-ailing-america-must-not-abandon, accesat la 30.03.2020.

[16] Karen DeYoung et al, „As Trump withdraws U.S. forces from northern Syria, his administration scrambles to respond", în *Washington Post*, 14 October 2019, URL: https://www.washingtonpost.com/world/national-security/trump-orders-withdrawal-of-us-forces-from-northern-syria-days-after-pentagon-downplays-possibility/2019/10/13/83087baa-edbb-11e9-b2da-606ba1ef30e3_story.html, accesat la 25.02.2020.

[17] Ozlem Kayhan Pusane, „Turkish Public Diplomacy and Operation Peace Spring", în *War on the Rocks Media*, 13 January 2020, URL: https://warontherocks.com/2020/01/turkish-public-diplomacy-and-operation-peace-spring, accesat la 04.03.2020.

[18] Vera Mironova, „The Year the Islamic State Lost Its Last Strongholds", în *Foreign Policy*, 27 December 2019, URL: https://foreignpolicy.com/2019/12/27/the-year-the-islamic-state-lost-its-last-strongholds, accesat la 28.02.2020.

[19] Marc Sageman, *Leaderless Jihad: Terror Networks in the Twenty-First Century*, University of Pennsylvania Press, 2008, pp. 125-146.

recția atingerii unor obiective comune asimilate de către majoritatea populației. În contradicție, în organizațiile teroriste, obiectivele sunt asumate de către un grup restrâns, minoritar în rândul populației din care provine.

Deși nu există o definiție unanim acceptată a terorismului, pe scară largă se vehiculează faptul că acesta „implică amenințarea sau utilizarea ilegală a forței/violenței (de către un actor geopolitic) pentru atingerea unui obiectiv politic, economic, religios sau social”[20]. De aceea, pentru grupările teroriste, dimensiunea ideologică este exacerbată la un nivel extrem, necesar pentru a fundamenta și legitima implicarea într-o cauză care presupune de regulă moartea unor persoane inocente, a unor noncombatanți, chiar simultan cu cea a atentatorilor sau atentatorului. Deși, inițial, decizia de a se implica într-o activitate cu potențial ilegal poate fi izvorâtă din nemulțumiri legitime, cum ar fi discriminarea, corupția generalizată sau alte forme de abuz, în cele din urmă ideologia religioasă, sacră, divină oferă practic terenul de recrutare pentru trecerea spre extremism atât din punct de vedere laic, cât şi acţional[21].

În prezent, terorismul islamic a căpătat o dimensiune globală fundamentată ideologic pe o interpretare puritană, extremistă a Islamului care propovăduiește versiunea violentă a Jihadului în lupta împotriva puterilor occidentale, a lumii „civilizate”, decadente și eretice. Mai mult, în versiunea întruchipată de organizația Stat Islamic, se dorește o reînviere a „epocii de aur” a Islamului o reconstituire a Califatului și o extindere globală a acestuia pentru abolirea sistemelor politice moderne care contravin legii islamice[22].

Ca factor contributoriu la reziliența terorismului islamic contemporan, ideologia asociată acestuia va continua să-și găsească adepți, să rezoneze cu populațiile musulmane, în special pe fondul exploatării temerilor și speranțelor tinerilor moderați. Aceștia se simt alienați atât în statele majoritar musulmane, unde nu consideră că sunt reprezentați și sprijiniți de la nivel central și reclamă corupția generalizată și condițiile socio-economice dificile, cât și în statele occidentale, unde se simt expulzați la marginea societății și nu asimilează valorile țării de adopție.

4. Mobilizarea sprijinului popular

Răspândirea ideologiei și impunerea controlului asupra unor teritorii fizice din arealul unor state nu poate avea loc fără *mobilizarea sprijinului popular*. Acest al patrulea element considerat important pentru reziliență devine crucial în special în contextul în care organizația teroristă intră, practic, în competiție cu structurile guvernamentale locale sau chiar cu organizații internaționale, care dispun de resurse superioare. Cu cât organizația teroristă găsește o masă mai mare a populației care este nemulțumită, frustrată, nedreptățită sau discriminată de politicile guvernamentale, nivelul de trai sau alte greutăți cotidiene, cu atât devine mai facilă recrutarea de noi adepți și obținerea sprijinului popular pentru contestarea autorității publice[23].

Mobilizarea populației, forțată sau benevolă, de către organizația teroristă poate lua mai multe forme, active sau pasive, care contribuie la creșterea rezilienței grupului prin aspecte precum sprijin moral, dar și sprijin politic, logistic, reducerea cooperării cu autoritățile guvernamentale, oferirea de sanctuare pentru membrii organizației și chiar aderarea la cauză. Pe cale de consecință, odată cu erodarea autorității publice, scade încrederea populației că guvernul este capabil să gestioneze în mod eficient teritoriul și să asigure protecție populației civile[24].

Pentru mobilizarea sprijinului popular, simultan cu desfășurarea unor activități de propagandă, organizațiile teroriste pot trece la executarea unor atentate care să provoace un răspuns guvernamental de natură să antagonizeze populația[25]. În cele din urmă, ca ultim resort, organizația teroristă poate recurge și la măsuri coercitive împotriva populației locale din teritoriile neguvernate unde își poate exercita în mod nestingherit autoritatea ilegală. În acest sens, este ilustrativ exemplul organizației Stat Islamic care, printr-un sistem represiv și-a exercitat controlul asupra unei populații civile de ordinul milioanelor[26]. În războiul pentru „câștigarea inimilor și minților”[27], adoptarea acestei strategii represive de către o organizație teroristă este adesea contraproductivă pe termen lung, deoarece provoacă resentimente în rândul populației afectate și pune la îndoială legitimitatea organizației teroriste ca opțiune populară.

Sprijinul popular trebuie totodată analizat și din perspectiva statelor care alocă resurse umane, ma-

[20] ***, *Global Terrorism Database. Codebook: Inclusion Criteria and Variables*, National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (START), University of Maryland, October 2019, p. 10.

[21] Bard E. O’Neill, *From Revolution to Apocalypse: Insurgency and Terrorism*, Potomac Books, 2005, p. 101.

[22] Marc Sageman, *Understanding Terror Networks*, University of Pennsylvania Press, 2004, p. 4.

[23] Miryam Lindberg, *Factors Contributing to the Strength and Resilience of Terrorist Groups,* Grupo de Estudios Estratégicos, Madrid, 2010, pp. 5-6.

[24] *Ibidem*.

[25] Sorin Topor, *Terorismul cibernetic*, Editura Top Form, București, 2019, p. 86.

[26] Riyadh Lafta, et all, „Living in Mosul during the time of ISIS and the military liberation: results from a 40-cluster household survey”, în *Conflict and Health*, Volume 12, August 2018, URL: https://conflictandhealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13031-018-0167-8, accesat la 25.02.2020.

[27] „*Win hearts and minds*” este o expresie uzitată de armata americană cu referire la strategia de câştigare a sprijinului din partea populaţiei indigene în caz de conflict.

teriale și financiare în efortul de combatere a amenințării teroriste. Mobilizarea masei de votanți pentru finanțarea unor programe a căror utilitate nu este evidentă și a căror efecte se produc departe de casă devine problematică în democrațiile contemporane. Mai mult, o altă caracteristică a marii majorități a statelor democratice este faptul că forțele armate sunt constituite din voluntari, iar procentul de cetățeni implicați în domeniul securității și apărării naționale este practic nesemnificativ.

Generalul american David Petraeus folosește statisticile pentru a explica ruptura care se poate produce între forțele armate ale unei țări și societatea pe care o deservește. Astfel, făcând referire strict la populația SUA, Petraeus precizează: „În al doilea război mondial, 11,20% din populația națiunii a fost mobilizată pe timpul celor patru ani de conflict. Pe perioada războiului din Vietnam, 4,30% s-au înrolat pe parcursul celor doisprezece ani cât a durat participarea americană. După 2001, doar 0,45% din populația noastră a luptat în Războiul Global împotriva Terorii”[28].

Cifrele ilustrează foarte bine vulnerabilitatea creată de adâncirea prăpastiei dintre societatea civilă și structurile de securitate ale statului. În societățile democratice, care se confruntă cu diferite amenințări ce necesită forme de intervenție armată, devine absolut necesară adoptarea unor politici active de comunicare publică care să aducă, să implice și să mențină cetățenii alături de efortul depus de structurile specializate în această direcție. Statul funcționează într-o lume a resurselor limitate, astfel încât menținerea conexiunii între instituțiile de securitate și societatea civilă este cu atât mai importantă cu cât, din punct de vedere strict statistic, costurile asociate efortului de combatere a terorismului sunt foarte ridicate, iar efectele acestor programe de multe ori scapă opiniei publice.

Concluzii

În istoria recentă, pe fondul efectelor globalizării, organizațiile teroriste de sorginte islamică au adoptat o structură amorfă, descentralizată și au dovedit o capacitate ridicată de adaptare și reinventare sub noi forme, pe noi areale și chiar sub noi denumiri[29]. Evident că, la nivel politic, statele implicate în combaterea terorismului urmăresc să iasă în fața publicului votant cu victorii de răsunet care să justifice costurile umane, materiale și financiare asociate acestui efort. Experiențele recente din Afganistan și Orientul Mijlociu demonstrează că aceste anunțuri politice trebuie privite cu scepticism.

Ideologia asociată terorismului islamic contemporan va continua să rezoneze și să găsească adepți în rândul musulmanilor moderați, în special în rândul tinerilor care se simt alienați atât în statele majoritar musulmane, unde condițiile socio-economice sunt precare, cât și în statele democratice unde se simt marginalizați.

Organizațiile de sorginte islamică exploatează aceste aspecte pentru mobilizarea sprijinului popular. De cealaltă parte, în statele democratice, instituțiile din sistemul național de securitate, apărare și ordine publică trebuie să convingă electoratul că eforturile de combatere a terorismului sunt justificate, lucru ce devine cu atât mai dificil cu cât acest lucru presupune dislocarea de forțe și mijloace în afara teritoriului național.

Înfrângerea unui grup terorist sau a unei grupări insurgente care folosește tactici de gherilă și atentate teroriste trebuie privită și înțeleasă dincolo de simpla recucerire a unor teritorii care s-ar putea afla vremelnic sub controlul acestora. În fapt, campania militară pentru controlul teritoriului se poate dovedi a fi cea mai facilă și mai ușor de cuantificat parte a efortului de combatere a respectivei organizații[30]. Prin urmare, nu trebuie să fim surprinși când multe din programele de combatere a terorismului implementate în special în democrațiile occidentale se dovedesc ineficiente sau, chiar dimpotrivă, duc la o exacerbare a fenomenului[31]. Mai degrabă, statele, la nivel individual și comunitatea internațională, într-un efort concertat, trebuie să se orienteze spre identificarea și managementul factorilor care asigură reziliența organizațiilor teroriste.

Bibliografie:

1. ***, „Islamic State West Africa Province (ISWAP)”, UN Security Council, 23 February 2020.
2. ***, *Global Terrorism Database. Codebook: Inclusion Criteria and Variables*, National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (*START*), University of Maryland, October 2019.
3. ***, *Global Terrorism Index 2019: Measuring the Impact of Terrorism*, Institute for Economics & Peace, Sydney, November 2019.
4. ***, „Agreement for Bringing Peace to Afghanistan between the Islamic Emirate of Afghanistan which is not recognized by the United States as a state and is known as the Taliban and the United States of America”, 29 February 2020.
5. BLUMENSTEIN, Rebecca; MASHAL, Mujib, „Afghanistan Is Ready for Major U.S. Troop Reduction,

[28] David Petraeus, „You Served!”, în *Naval Weather Service Association*, URL: http://www.navalweather.org/images/YOU_SERVED.pdf, accesat la 01.03.2020.
[29] Sorin Topor, *O scurtă istorie a terorismului – comentată și interpretată*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2013, pp. 156-160.
[30] Adam Taylor, „How Defeated is the Islamic State?”, în *The Washington Post*, 17 January 2019, URL: https://www.washingtonpost.com/world/2019/01/17/how-defeated-is-islamic-state, accesat la 27.02.2020.
[31] Mukesh Eswaran, Hugh M. Neary, *Decentralized Terrorism and Social Identity*, Vancouver School of Economics, University of British Columbia, February 2018, pp. 26-27.

Ghani Says", în *The New York Times*, 23 January 2020.
6. CORDESMAN, Anthony H., *Terrorism: U.S. Strategy and the Trends in Its "Wars" on Terrorism*, Center for Strategic and International Studies, Washington, August 2018.
7. DeYOUNG, Karen et al, „As Trump withdraws U.S. forces from northern Syria, his administration scrambles to respond", în *Washington Post*, 14 October 2019.
8. ESWARAN, Mukesh; NEARY, Hugh M., *Decentralized Terrorism and Social Identity*, Vancouver School of Economics, University of British Columbia, February 2018.
9. JORDAN, Jenna, „Attacking the Leader, Missing the Mark. Why Terrorist Groups Survive Decapitation Strikes", în *International Security*, Vol. 38, No. 4, Spring 2014.
10. LAFTA, Riyadh, et all, „Living in Mosul during the time of ISIS and the military liberation: results from a 40-cluster household survey", *Conflict and Health*, Volume 12, August 2018, URL: https://conflictandhealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13031-018-0167-8.
11. LINDBERG, Miryam, *Factors Contributing to the Strength and Resilience of Terrorist Groups,* Grupo de Estudios Estratégicos, Madrid, 2010.
12. LUTZ, Brenda J.; LUTZ, James M., „Globalisation and Terrorism in the Middle East", în *Perspectives on Terrorism*, Volume 9, Issues 5, A Journal of Terrorism Research Initiative, October 2015.
13. MIRONOVA, Vera, „ The Year the Islamic State Lost Its Last Strongholds", în *Foreign Policy*, 27 December 2019.
14. O'NEILL, Bard E., *From Revolution to Apocalypse: Insurgency and Terrorism,* Potomac Books, 2005.
15. PARKINSON, Joe; HINSHAW, Drew, „Islamic State, Seeking Next Chapter, Makes Inroads Through West Africa", în *The Wall Street Journal*, 3 February 2019.
16. PETRAEUS, David, „You Served!", *Naval Weather Service Association*, URL: http://www.navalweather.org/images/YOU_SERVED.pdf.
17. PUSANE, Ozlem Kayhan, „Turkish Public Diplomacy and Operation Peace Spring", în *War on the Rocks Media*, 13 January 2020.
18. QAZI, Shereena, „Afghanistan's Taliban, US sign agreement aimed at ending war", în *Al Jazeera*, 29 February 2020.
19. REKAWEK, Kacper, et al, *European Jihad: Future of the Past? From Criminals to Terrorists and Back?*, Final Report, GLOBSEC/National Security Programme, Bratislava, 10 September 2019.
20. RUBIN, Barnett R., „An Ailing America Must Not Abandon Afghanistan", în *Foreign Policy*, 26 March 2020.
21. SAGEMAN, Marc, *Leaderless Jihad: Terror Networks in the Twenty-First Century,* University of Pennsylvania Press, 2008.
22. SAGEMAN, Marc, *Understanding Terror Networks,* University of Pennsylvania Press, 2004.
23. SEIB, Philip, „The Realities of Terrorism's Resilience", Pacific Council on International Policy, Los Angeles, 7 February 2019.
24. TAYLOR, Adam, „How Defeated is the Islamic State?", *The Washington Post*, 17 January 2019, URL: https://www.washingtonpost.com/world/2019/01/17/how-defeated-is-islamic-state.
25. TOPOR, Sorin, *O scurtă istorie a terorismului – comentată și interpretată,* Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", București, 2013.
26. TOPOR, Sorin, *Terorismul cibernetic*, Editura Top Form, București, 2019.
27. WILKINSON, Paul, „Why Modern Terrorism? Differentiating Types and Distinguishing Ideological Motivations", în Charles W. Kegley, Jr. (ed.), *The New Global Terrorism: Characteristics, Causes, Controls*, Prentice Hall, New York, 2003.

Colocviu strategic
Redactor: CS II dr. Cristian BĂHNĂREANU
Pagină web: https://cssas.unap.ro/ro/cs.htm
e-ISSN 1842-8096, 619/2020

Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate
Adresă: șos. Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
Telefon: 021.319.56.49, Fax: 021.319.57.80
E-mail: cssas@unap.ro, Website: https://cssas.unap.ro